

BORNOVA VETERİNER KONTROL VE ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ HAYVAN DENEYLERİ ETİK KURUL YÖNERGESİ

“Bu yönerge, Bornova Veteriner Kontrol ve Araştırma Enstitüsü 26 Mayıs 2006 tarihli Fen Kurulu kararı ile kurulan Hayvan Deneyleri Yerel Etik Kurulunun görev, yetki ve çalışma usullerini düzenler.”

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç ve Kapsam

Madde 1.

Amaç: Enstitü bünyesinde araştırma, teşhis, kontrol ve eğitim amaçlı kullanılacak tüm deney hayvanlarının üretilmesi, barındırılması, kullanılması gibi tüm süreçlerde ulusal ve uluslararası etik kurallara göre davranılmasını sağlamaktır.

Madde 2.

Kapsam:

Bornova Veteriner Kontrol Enstitüsünün tüm birimlerinde deney hayvanları kullanılarak Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nın denetim ve kontrol yetkileri çerçevesinde yapılan resmi teşhis ve kontrol hizmetleri ile eğitim-öğretim, bilimsel araştırma ve yayın amacıyla yapılacak çalışmalarda alınması gereken izinleri, Hayvan Deneyleri Yerel Etik Kurulu'nun oluşturulmasını, bu kurulunun çalışma esaslarını, görevlerini, eğitim, denetim ve yükümlülüklerini kapsar.

Gerekçe

Madde 3.

- Hayvanları Koruma Kanununun 9 uncu ve 17 nci maddeleri (24 Haziran 2004 tarihli ve 5199 sayılı)
- Hayvanların korunmasına dair uygulama yönetmeliği, Çevre ve Orman Bakanlığından: 26166/ 12 .05.2006
- Hayvan deneyleri etik kurullarının çalışma usul ve esaslarına dair yönetmelik , (6 Temmuz 2006 tarih ve 26220 sayılı Resmi Gazete)
- 3285 sayılı Hayvan Sağlığı ve Zabıtası Kanunu,
- 441 sayılı Tarım ve Köyişleri Bakanlığının Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname,
- 6343 sayılı Veteriner Hekimliği İcrasına, Türk Veteriner Hekimleri Birliği ile Odalarının Teşekkül Tarzına ve Göreceği İşlere Dair Kanun
- Deneysel ve Diğer Bilimsel Amaçlar İçin Kullanılan Deney Hayvanlarının Korunması, Deney Hayvanlarının Üretim Yerleri Ve Deney Yapılacak Olan Laboratuvarların Kuruluş, Çalışma, Denetleme Usul ve Esaslarına Dair Yönetmeliğe, (16/5/2004 tarih ve 25464 sayılı Resmi Gazete
- Deneysel ve Diğer Bilimsel Amaçlar İçin Kullanılan Deney Hayvanlarının Korunması, Deney Hayvanlarının Üretim Yerleri ile Deney Yapılacak Olan Laboratuvarların Kuruluş, Çalışma, Denetleme, Usul ve Esaslarına Dair Yönetmeliğin Uygulama Talimatı KKGM Tarih ve No : 25.04.2006, 24

- Veteriner Hekimliği Deontoloji Yönetmeliğinin 06., 17., 26 maddeleri
- Dünya Veteriner Hekimleri Birliği Mesleki Etik Yasasının 4/d., 9., 12. maddeleri,
- Hayvan Hakları Evrensel Bildirgesi,
- Avrupa Konvansiyonunun ETS 123 no'lu kararı,
- Nesli Tükenmekte olan Yabani Hayvan ve Bitkilerin Uluslar arası Ticaretine ilişkin Sözleşme (CITES),
- Omurgalılar için Avrupa Kırmızı Bülteni (Red Data Book),
- Avrupa Yaban Hayatı ve Yaşam Ortamlarının Korunması sözleşmesi (Bern)

hükümleri ile buna ilişkin diğer düzenlemeler dikkate alınarak, deneysel çalışmalarda hayvan haklarına saygı gösterilmesini düzenlemek üzere hazırlanmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

Deney hayvanlarının kullanılma amaçları

Madde 4: Yönergenin Madde 2 kapsamında belirtilen durumlarda deney hayvanları kullanılarak deney yapılabilir.

Yerel etik kurulların Kuruluşu, Üyelerin Görev Süresi

Madde 5.

Yerel Etik Kurulu üyeleri 4 (dört) yıl için Enstitü Fen Kurulu tarafından seçilir. Yerel Etik Kurul Üyeleri 5+2 asil üye olarak tespit edilir. Üye seçimi :

Kurum içinden:

- a-Veteriner Biyolojik Ürünler Kontrol Bölümünden 1 (Kurum içerisinde deney hayvanları ile çalışma yapan, bu konuda en az bir yıl deneyimli, doktora yapmış)
- b- Teşhis Bölümlerinden 1, (Kurum içerisinde deney hayvanları ile çalışma yapan, bu konuda en az bir yıl deneyimli, doktora yapmış)
- c-Toksikoloji bölümü veya Gıda Kontrol Bölümünden 1,
- d-Patoloji Bölümünden 1,
- f-Deney Hayvanları Biriminden 1 kişi, (Hayvan deneyleri konusunda en az bir yıl deneyimli kurum içinde deney hayvanları yetiştirilmesi, bakımı ve üretilmesinden sorumlu)

Kurum dışından:

- g- Kurum ile çıkar ilişkisi olmayan sivil toplum kuruluşuna kayıtlı T.C vatandaşı sivil bir üyeden
- h- Deney Hayvanları ile çalışmayan ve kurum ile çıkar ilişkisi olmayan T.C vatandaşı sivil bir üye,

Yukarda belirtilen üye dağılımı Enstitü ihtiyaçlarına göre gerektiğinde yeniden belirlenebilir. Hayvan Deneyleri Yerel Etik Kurulunda görev alacak en az bir üyenin in vivo hayvan deneylerinde en az 1 yıl deneyimli ve doktora/tıpta uzmanlık derecesine sahip olması gerekir. Yerel Etik kurullara dışarıdan üyelere atanabilir. Hayvan deneyleri yerel etik kurulu gerektiği durumlarda başka alanların uzmanlarından görüş alabilir ve/veya toplantılara çağırabilir.

Madde 6:

Görev süresi biten üye yeniden seçilebilir. Bir takvim yılı içinde, izinsiz ve mazeretsiz olarak üst üste üç toplantıya katılmayan üyenin üyeliği kendiliğinden düşmesi veya üyeliğin askerlik, ölüm, emeklilik, ayrılma gibi nedenlerle sona ermesi durumunda boşalan üyelik için kalan süreyi tamamlamak üzere ilgili bölümden Fen Kurulu onayıyla yeni üye seçilir.

Üyeler kendi aralarında Yerel Etik Kurul Başkanı ve Başkan Yardımcısını seçerler. Atamalar ve onay ile görevlendirmeleri Hayvan Deneyleri Merkezi Etik Kuruluna bildirilir.

Yerel Etik Kurulun Çalışma Yöntemi

Madde 7:

1-Hayvan Deneyleri Yerel Etik Kurulu, başkanın belirleyeceği gündemle en az ayda bir defa ve salt çoğunlukla toplanır. Yerel Etik Kurul gerektiğinde alt kurullar oluşturabilir.

2-Yerel etik kurul toplantıları başkanın bulunmadığı hallerde başkan yardımcısının yönetiminde yürütülür. Kararlar, kurul üye tam sayısının yarısından bir fazlası ile alınır. Oyların eşit olması halinde başkanın oyu yönünden değer kazanır.

3- Kurumlarda kullanılan tüm deney hayvanlarına ait kayıtlar yetiştirme, üretim ve bakımından sorumlu yetkili kişiler tarafından tutulur. Bahsedilen kayıtlarda temin edilen hayvan sayıları, türleri, temin edilen yerler, kullanıcı kuruluşa geldiği tarih ve yapılan tüm işlemler bulunur. Bu kayıtlar en az beş yıl süreyle saklanması zorunludur.

4- Başvurular Ek-1 deki başvuru formu ve taahhütname doldurularak yapılır. Form, deney hayvanlarının kullanılma gerekçesi, uygulanacak işlemler, kullanılacak hayvan tür ve sayıları, hayvana verilecek zararların niteliği ve boyutları, deneylere katılacak personeli içerir. Bütün başvurular ve alınan kararlar tarih ve sayı numarası verilerek kayıt altına alınır. Kayıtları en az 5 yıl süreyle saklamak gereklidir.

5- Başvurular, araştırma yürütücüsü tarafından yapılır.

6- Yerel etik kurul raporunda UYGUN, DÜZELTİLMESİ GEREKİR, KOŞULLU OLARAK UYGUN yada UYGUN DEĞİLDİR yazarak sonucu bildirilir. Eğer yerel kurul üyelerine ait başvuru varsa ilgili kurul üyesi görüşmelere katılamaz ve oy kullanamaz.

7- DÜZELTİLMESİ GEREKİR kararı çıkan başvurularda düzeltilme yapıldıktan sonra yerel etik kurula tekrar sunulur ve değerlendirilir. KOŞULLU OLARAK UYGUN kararı çıkan başvurularda yerel etik kurul tarafından belirlenecek süre boyunca izlenip, istenilen koşullar sağlanıp sağlanmadığı değerlendirilerek uygun veya uygun değildir şeklinde karar verilir.

8- Yapılan tüm başvurular ve alınan kararlar bir veri tabanında saklanır. Kayıtları Deney Hayvanları Merkezi Etik Kurulu ve Bakanlığın denetimine açık tutulması yerel etik kurulun görevidir. Yerel etik kurul dosya üzerinde yapar, gerekirse kurul dışındaki deneyimli uzmanların yazılı görüşlerini alabilir veya yerel etik kurul toplantısına davet ederek sözlü görüş talep edebilir.

Görev ve Sorumluluk

Madde 8.

Yerel Etik Kurul Yönergesinin 2. madde çerçevesindeki görevleri yerine getirir. Bu amaçla;

- a. Deney hayvanları üzerinde uygulanacak işlemlerin hepsinin etik yönden kabul edilebilir sınırlarını tespit ederek çalışma protokollerini onaylar veya gerekçelerini belirterek reddeder.
- b. Enstitüde hazırlanan araştırma projelerini, hayvan etiği yönünden inceler, değerlendirir ve en geç bir ay içinde görüşünü bildirir.
- c. Enstitüde teşhis/analiz/kontrol hizmetleri gereğince deney hayvanları üzerinde yapılacak tüm işlemlerin etik yönden kabul edilebilir sınırlarını belirler, bu amaçla gerekli düzenlemeleri yapar ve denetler.
- d. Yerel Etik Kurul tarafından kabul edilen çalışmaların deney hayvanı kullanımı ile ilgili etik ilkelere uyup uymadığını her aşamada inceler ve uygun kullanılmadığı tespit edilen durumlarda gerekçesini belirterek araştırma ve çalışmaların durdurulması istemini proje sorumlusuna bildirerek hayvan kullanımını engelleyebilir.
- e. Yerel Etik Kurul amaçları doğrultusunda kullanılacak yöntemler, deney hayvanı türü ve diğer uygulamalar ile ilgili olarak ilkeleri belirler, standartlaştırır, başvuruları değerlendirir, görüş bildirebilir, gerektiğinde yeni etik ilkeler standartlarını saptar ve bunların Deney Hayvanları Etik Kurul Yönergesinde yer almasını sağlamak üzere Fen Kuruluna öneride bulunur. Deney hayvanları ile ilgili çalışacak Enstitü, Akademik veya idari personelin eğitimi ile ilgili programlar hazırlar ve uygulanmasını sağlar.
- f. Yerel Etik Kurulun kararına itiraz oluşması halinde çözüm oluşmaması durumunda başvurular Merkezi Etik Kuruluna gönderilerek çözüme ulaşmasını sağlamak

Yetkiler:

1. Her türlü deney hayvanının etik kurallara uygunluğuna karar vermek. Bunun için gerekli düzenlemeleri yapmak.
2. Deney hayvanları kullanılacak çalışmalarda onaylanmış protokole uygun yapılmasını kontrol etmek.
3. Yürürlüğe girdiği tarihten sonra onay alınmadan deney hayvanı kullanımını engellemek.
4. Deney hayvanları ile çalışacak personelin deneyimini değerlendirmek.
5. Deney hayvanları ile çalışacak personelin eğitimi için sertifika programları düzenlemek.
6. Laboratuvar şartlarının deney hayvanlarıyla çalışmaya uygunluğunu denetlemek, eksikleri tespit ederek Enstitü Müdürlüğüne bildirmek.
7. Deney hayvanları ile araştırma yapan bölümlerin uygunluklarını onaylamak, akreditasyon ve standardizasyon programları geliştirmek,
8. Deney hayvanlarıyla uğraşan personelin iş koşullarını işyeri sağlık kurallarına uygunluğunu denetlemek.
9. Deney hayvanları yetiştirme ve barındırma şartlarının etik kurallara uygunluğunu denetlemek.
10. Yıl içinde kullanılan deney hayvanları ile ilgili verileri toplamak ve “ Deney Hayvanları Kullanımı Yıllık Raporunu” hazırlamak.
11. Hayvan deneyleriyle ilgili kayıtların tutulması ve saklanması sağlanması
12. Tıbbi atıkların bertarafı konusunda mevcut mevzuata uyulmasını sağlamak

Hayvan Deneyleri Yerel Etik Kurulunun Çalışma İlkeleri

Madde 9.

Enstitü Yerel Etik Kurulu aşağıda belirtilen ilkeler doğrultusunda çalışır

- a- Her canlının yaşama hakkı olduğu düşüncesiyle “Yaşama Saygı” ilkesi kabul edilmeli, kullanılması zorunlu olan deney hayvanlarına kötü uygulamalardan kaçınması araştırmacının başta gelen görevleri arasındadır. Hiçbir zaman ve hiçbir deney hayvanına kötü uygulamada bulunulmamalıdır.
- b- Eğitilmiş personel tarafından uygun koşullarda deney hayvanı yetiştirilmesini sağlamalıdır.
- c- Deneylerde kullanılacak hayvanların kayıtlı yasal deney hayvanı üreticisi ve tedarikçilerinden alındığı tespit edilmeli ve kayıt altına alınarak veri tabanına aktarılmalıdır.
- d- Sokaklarda başıboş dolaşan Kedi, köpek gibi evcil hayvanlar deneylerde kullanılamaz. Doğadan alınan yaban hayvanları kullanılarak yapılacak deneyler ancak diğer hayvanlar deney amacı bakımından yeterli olmadığı durumlarda kullanılır.
- e- Hedef olarak tespit edilen bilgilerin temininde alternatif metotların olmaması halinde deney hayvanları kullanılması düşünülmeli, daha önce ayrıntılı yapılan deneyler için deney hayvanları kullanılmamalıdır.
- f- Deney hayvanlarını kullanmak üzere en uygun hayvan türü seçilmeli ve sonucu alabilecek en az hayvan sayısı çalışılmalıdır.
- g- Deney insan veya hayvanların hayati ihtiyaçlarının karşılanması için yeterli önemi taşıyamıyorsa hayvanın uzun süreli ağır acı yaşayacağı veya yaşayabileceği göz önüne alınarak araştırmaya izin verilmemesini sağlamalıdır.
- h- Hayvanlara acı ve ağrı verebilecek deneyler, çalışma şartları da düşünülerek uygun bir anestezi yöntemi uygulanarak yapılmalı ve bu hayvanlar bir defadan fazla kullanılmamalıdır. Eğitim için sunum amacıyla kongre, konferans ve seminerlerde ağırlı deneylerin yapılmaması sağlanmalıdır. Hayvanlara mümkün olduğu kadar az acı çektirerek en az strese sokarak bilimsel açıdan güvenilir bilgiler elde edilmesi sağlanmalıdır.
- i- Ağır ve uzun süreli acıya maruz bırakılacak deneylerin yerel etik kurul tarafından etik ilkeler göz önüne alınarak uygun görülmesinden sonra yapılmasını sağlamak.
- j- Canlı hayvanlara yapılacak tıbbi uygulamaların yalnızca veteriner hekim tarafından veya Veteriner Hekim gözetiminde yapılması sağlanmalıdır.
- k- Deneylerde kullanılacak hayvanlara deney öncesi, sırası ve sonrasında türüne en uygun şartlar hazırlanmalı, en iyi fizyolojik, davranışsal ve çevresel ortam sağlanmalıdır.
- l- Denemeler sonrası hayvanlar ağrı kesici ilaçlarla tedavi edilmeli, bu mümkün değilse devamlı ağrı ve acı çeken veya normal yaşama şansını sürdüremeyecek olan hayvanlar en uygun teknik ile ötenazi edilmelidir.

Deney Hayvanı ile Uğraşacak Personelin Eğitimi

Madde 10.

Deney hayvanı ile uğraşacak personelin eğitiminde uyulması gerekli hususlar aşağıda belirtilmiştir:

- a. Deney hayvanı ile uğraşan ve/veya uğraşacak araştırmacıların eğitilmesi için eğitim programlarının düzenlenmesi, laboratuvar hayvanları kullanım sertifikası programlarının açılması, düzenlenmesi ve yürütülmesinden Yerel Etik Kurul sorumludur. Eğitim

programlarında başarılı olanlara Yerel Etik Kurul tarafından deney hayvanı kullanım sertifikası verilir.

- b. Deney hayvanı kullanarak her türlü eğitim, araştırma, uygulama ve test yapmak isteyen veya bu programların yapılmasında deney hayvanlarına dokunarak ve gözlemleyerek katkıda bulunan araştırmacılar, akademik, sağlık, teknik ve idari personel deney hayvanı kullanıcısı olarak kabul edilir.
- c. Deney hayvanı kullanıcıları, sertifika almadan bu hayvanlar üzerinde deney, eğitim, test amacıyla işlem yapamaz ve çalışma mekânlarında bu hayvanları barındıramazlar.
- d. Yerel Etik Kurul; deney hayvanı üretilmesi ve yetiştirilmesi ile sorumlu personelin asgari olarak bilgilendirilmesi ve uyulması gereken usul ve esasları içeren bir meslek içi eğitim programı hazırlar ve periyodik olarak uygulanmasını denetler. Eğitim programları yetkili kişiler tarafından yürütülür. Kurum içinde yetkili kişilerin kimler olduğu Yerel Etik Kurul tarafından belirlenir.
- e. Yerel Etik Kurul onayına sunulan çalışmalarda, deney hayvanı kullanan kişinin kullanım sertifikası olmaması halinde çalışmalarına onay verilmez.
- f. Bir araştırmacı, kendi sertifikası olmaması halinde araştırma yürütücüsü olarak başka kişilerle ortak çalışma yapmak amacıyla Yerel Etik Kurulu'na başvurabilir. Kendisinin katıldığı, ancak doğrudan deney hayvanlarıyla işlem yapmayan araştırmacılar, sertifikalı deney hayvanı kullanıcılarının yardımıyla deneylerini sürdürebilirler.
- g. Deney hayvanları kullanım sertifikası programlarında aşağıdaki konuların bulunması zorunludur:
  - 1) Deney hayvanları morfolojisi (anatomisi + histolojisi).
  - 2) Deney hayvanları fizyolojisi.
  - 3) Hayvan deneyleri etiği ve alternatif deney metotları.
  - 4) Deney hayvanları kullanım teknikleri (teorik + pratik).
    - I. Tutuş teknikleri.
    - II. Enjeksiyon teknikleri.
    - III. Kan alma teknikleri.
    - IV. Anestezi - ötenazi teknikleri.
  - 5) Hayvan deneyleri laboratuvarları kuruluş ve işletmesi.
  - 6) Temel laboratuvar güvenliği.
  - 7) Hayvan refahı ve davranış özellikleri.
  - 8) Deney hayvanları üretimi.
  - 9) Deney hayvanları biyokimyası.
  - 10) Deney hayvanlarında tedavi ve ilaç kullanım ilkeleri.
- h. Gerektiğinde sertifika programlarına özel metotların öğretildiği ek konular ilave edilebilir.
- i. Deney hayvanları kullanım sertifika programlarında derslerin %80' ine devam etmek zorunludur. Sertifika programları asgari 80 saat olup, zorunlu konuların işlenmesinden sonra, geri kalan zaman laboratuvar stajı, rotasyon gibi başka eğitim faaliyetleriyle tamamlanabilir (Tablo-1).
- j. Kursiyerlerin başarılı sayılabilmeleri için kurs sonunda yapılacak olan sınavda başarılı olmaları gereklidir.
- k. Sertifika programlarının nasıl yürütüleceği Yerel Etik Kurul tarafından belirlenir.
- l. Hayvan Deneyleri Etik Kurullarının Çalışma Usul ve Esaslarına Dair Yönetmelik hükümlerine göre düzenlenen deney hayvanları kullanım sertifika programlarına kayıt yaptırarak devam ve sınav sonrası başarılı olan kursiyerlere "Deney Hayvanları Kullanım Sertifikası" verilir. Deney hayvanları kullanım sertifikası, Yerel Etik Kurulu Başkanı ve Enstitü Müdürü tarafından imzalanır.
- m. Hayvan Deneyleri Etik Kurullarının Çalışma Usul ve Esaslarına Dair Yönetmelik hükümleri haricinde başka kurumlardan alınmış olan deney hayvanları kullanım

sertifikaları ya da benzerlerinin ilgili Yönetmelik hükümlerine göre eşdeğer olup olmadıklarına Hayvan Deneyleri Merkezi Etik Kurulu karar verir.

- n. Lisans/yüksek lisans düzeyinde deney hayvanı kullanımı ile ilgili alınmış olan eğitimlerin sertifika programına eşdeğer olup olmadığına Yerel Etik Kurul karar verir.

Tablo-1: Deney Hayvanları Kullanımına Ait Eğitim Sertifikası Programı

Konu adı	Ders Saati			Verecek kişinin niteliği
	A Kategorisi		B Kategorisi	
	Hayvan bakıcıları ve diğer yardımcı personel A1	Teknisyen ve teknikerler A2	Araştırmacılar	
Deney hayvanlarının anatomisi, fizyolojisi, histolojisi ve biyokimyası	3	5	3	En az yüksek lisans diplomasına sahip (Tıp Fakültesi, Veteriner Fakültesi veya Biyoloji Bölümünden), bu konuda deneyimli veya eğitim sertifikalı kişiler
Mevzuat	1	1	2	Bu konuda uzman kişiler
Hayvan deneyleri etiği	2	2	2	En az yüksek lisans diplomasına sahip (Tıp Fakültesi, Veteriner Fakültesi veya Biyoloji Bölümünden), bu konuda deneyimli veya eğitim sertifikalı kişiler
Alternatif yöntemler	0	2	4	En az yüksek lisans diplomasına sahip (Tıp Fakültesi, Veteriner Fakültesi veya Biyoloji Bölümünden), bu konuda deneyimli veya eğitim sertifikalı kişiler
Tutuş teknikleri	5	3	3	En az yüksek lisans diplomasına sahip (Tıp Fakültesi, Veteriner Fakültesi veya Biyoloji Bölümünden), bu konuda deneyimli veya eğitim sertifikalı kişiler
İlaç verme ve enjeksiyon teknikleri	0	3	3	En az yüksek lisans diplomasına sahip (Tıp Fakültesi, Veteriner Fakültesi veya Biyoloji Bölümünden), bu konuda deneyimli veya eğitim sertifikalı kişiler

Kan ve örnek alma teknikleri	0	3	3	En az yüksek lisans diplomasına sahip (Tıp Fakültesi, Veteriner Fakültesi veya Biyoloji Bölümünden), bu konuda deneyimli veya eğitim sertifikalı kişiler
Anestezi – ötenazi teknikleri	1	3	3	En az yüksek lisans diplomasına sahip (Tıp Fakültesi, Veteriner Fakültesi veya Biyoloji Bölümünden), bu konuda deneyimli veya eğitim sertifikalı kişiler
Laboratuvar işletmesi	1	1	1	En az yüksek lisans diplomasına sahip (Tıp Fakültesi, Veteriner Fakültesi veya Biyoloji Bölümünden), bu konuda deneyimli veya eğitim sertifikalı kişiler
Temel laboratuvar güvenliği ve temizlik (Çevre, ekipman, kafesler ve hayvanlarla ilgili her türlü yardımcı materyal: tanım, kullanım ve bakım, temizlik, hijyen, atıkların kontrolü)	6	6	6	En az yüksek lisans diplomasına sahip (Tıp Fakültesi, Veteriner Fakültesi veya Biyoloji Bölümünden), bu konuda deneyimli veya eğitim sertifikalı kişiler
Hayvan refahı ve davranış özellikleri	4	3	3	En az yüksek lisans diplomasına sahip (Tıp Fakültesi, Veteriner Fakültesi veya Biyoloji Bölümünden), bu konuda deneyimli veya eğitim sertifikalı kişiler
Deney hayvanlarının üretimi	2	2	2	En az yüksek lisans diplomasına sahip (Tıp Fakültesi, Veteriner Fakültesi veya Biyoloji Bölümünden), bu konuda deneyimli veya eğitim sertifikalı kişiler
Deney hayvanlarının beslenmesi	2	2	1	En az yüksek lisans diplomasına sahip (Tıp Fakültesi, Veteriner

				Fakültesi veya Biyoloji Bölümünden), bu konuda deneyimli veya eğitim sertifikalı kişiler
Hayvan hastalıkları (mikrobiyolojik, virolojik, parazitolojik)	2	2	2	En az yüksek lisans diplomasına sahip (Tıp Fakültesi, Veteriner Fakültesi veya Biyoloji Bölümünden), bu konuda deneyimli veya eğitim sertifikalı kişiler
İş sağlığı ve güvenliği	2	2	2	En az yüksek lisans diplomasına sahip (Tıp Fakültesi, Veteriner Fakültesi veya Biyoloji Bölümünden), bu konuda deneyimli veya eğitim sertifikalı kişiler
TOPLAM	31 saat^(*)	40 saat^(**)	40 saat^(**)	

(*)Hayvan bakıcıları ve diğer yardımcı personel; Hayvan Deneyleri Etik Kurulları'nın Çalışma Usul ve Esaslarına Dair Yönetmeliğin 15. maddesi (ğ) fıkrasına uygun olarak 80 saatlik eğitimin geri kalan 49 saatini deney hayvanları laboratuvarında tatbiki çalışmalarla tamamlar.

(**)Araştırmacılar, tekniker ve teknisyenler, Hayvan Deneyleri Etik Kurulları'nın Çalışma Usul ve Esaslarına Dair Yönetmeliğin 15. maddesi (ğ) fıkrasına uygun olarak 80 saatlik eğitimin geri kalan 40 saatini bu konuda tatbiki çalışmalarla tamamlar.

- 1- Deneysel Hayvanları Kullanım Sertifikası Eğitim Programı A ve B kategorisi olmak üzere 2 gruba ayrılmıştır.
- 2- Deneysel hayvanları kullanım sertifikası eğitim programlarında derslerin %80' ine devam etmek mecburidir. Sertifika programları asgari 80 saat olup, mecburi konuların işlenmesinden sonra, geri kalan zaman laboratuvar stajı, rotasyon gibi başka eğitim faaliyetleriyle tamamlanabilir.
- 3- Hayvan bakıcıları ve diğer yardımcı personel, 80 saatlik eğitimin 31 saatini teorik ders, 49 saatini deney hayvanları laboratuvarında tatbiki çalışmalarla tamamlar.
- 4- Araştırmacılar, teknikerler ve teknisyenler 80 saatlik eğitimin 40 saatini teorik ders, 40 saatini deney hayvanları laboratuvarında tatbiki çalışmalarla tamamlar.
- 5- Mevzuat dersi, konusunda uzman personel tarafından verilir.
- 6- Mevzuat dışında kalan diğer konu başlıkları en az yüksek lisans mezunu ya da eğitim sertifikası olan öğretim üyeleri tarafından verilir.
- 7- Deneysel hayvanı kullanıcıları, sertifika almadan bu hayvanlar üzerinde deney, eğitim, test gayesiyle işlem yapamaz ve çalışma mekânlarında bu hayvanları barındıramazlar.
- 8- Bir araştırmacı, kendi sertifikası olmaması halinde araştırma yürütücüsü olarak başka kişilerle ortak çalışma yapmak amacıyla hayvan deneyleri yerel etik kurullarına müracaat edebilir.
- 9- Kursiyerlerin başarılı sayılabilmeleri için kurs sonunda yapılacak olan sınavda 100 üzerinden 70 ve üzeri puanı almaları gereklidir.
- 10- Yönetmelik hükümlerine göre düzenlenen deneysel hayvanları kullanım sertifika programlarına kayıt yaptırarak devam ve başarı şartlarını yerine getiren kursiyerlere "Deneysel Hayvanları Kullanım Sertifikası" verilir. Bu sertifika, yerel etik kurul başkanı ile üniversitelerde rektör, diğer kurum ve kuruluşlarda ise en üst düzey yönetici tarafından imzalanır.
- 11- Yönetmelik hükümleri haricinde başka kurumlardan alınmış olan deneysel hayvanları kullanım sertifikaları ya da benzerlerinin yönetmelik hükümlerine göre eşdeğer olup olmadıklarına HADMEK karar verir.
- 12- Lisans/yüksek lisans düzeyinde deneysel hayvanı kullanımı eğitimlerinin, sertifika programına eşdeğer olup olmadığına yerel etik kurulları karar verir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Diğer hususlar

Madde 11.

- a) Kurum dışından kişilerin bağımsız veya ortak çalışma olarak kendi kurumlarında yapacakları hayvan deneyi içeren araştırma veya çalışmalar için Enstitü Yerel Etik Kuruluna başvurmaları halinde Etik Kurul—başvuruyu inceleyerek uygun bulursa değerlendirmeye alabilir.
- b) Başka bir kurum ile ortaklaşa yürütülen veya tez doktora gibi yürütücü veya yöneticisi Enstitü dışında olan araştırma ve çalışmalara ait hayvan deneylerinin Enstitü bünyesinde uygulanması durumunda Enstitü dışından Etik kurul onayı alınmış olsa dahi, Enstitü Etik kurulundan ayrıca izin alınması gerekmektedir.
- c) Bu yönergenin kabulünden önce başlayan araştırmalar için başvuru yapılması halinde değerlendirmeye alınabilir.
- d) Araştırma yöntemi ve araştırmacıların değişmesi durumunda Yerel Etik Kurulundan yeniden izin alınması gereklidir.